

موضوع: دنیا شناسی

من خطبه له (علیه السلام) و هو فصل من الخطبة التي أولها "الحمد لله غير مقنوط من رحمته" و فيه أحد عشر تنبيها: أَمَا بَعْدُ فَإِنَّ الدُّنْيَا أُدْبِرَتْ وَ أَدْنَتْ بَوْدَاعٍ وَ إِنَّ الْأَخِرَةَ قَدْ أُقْبِلَتْ وَ أُشْرِفَتْ بِاطِّلَاعِ آلَا وَ إِنَّ الْيَوْمَ الْمِضْمَارَ وَ غَدَا السَّبَّاقَ وَ السَّبْقَةُ الْجَنَّةُ وَ الْعَايَةُ النَّارُ أ فَلَا تَأْتِبْ مِنْ خَطِيئَتِهِ قَبْلَ مَنِيَّتِهِ أَلَا عَامِلٌ لِنَفْسِهِ قَبْلَ يَوْمِ بُؤْسِهِ أَلَا وَ إِنَّكُمْ فِي أَيَّامِ أَمَلٍ مِنْ وَرَائِهِ أَجَلٌ فَمَنْ عَمِلَ فِي أَيَّامِ أَمَلِهِ قَبْلَ خُضُورِ أَجَلِهِ فَقَدْ نَفَعَهُ عَمَلُهُ وَ لَمْ يَضُرَّهُ أَجَلُهُ وَ مَنْ قَصَرَ فِي أَيَّامِ أَمَلِهِ قَبْلَ خُضُورِ أَجَلِهِ فَقَدْ خَسِرَ عَمَلُهُ وَ ضَرَّهُ أَجَلُهُ أَلَا فَاعْمَلُوا فِي الرَّعْبَةِ كَمَا تَعْمَلُونَ فِي الرَّهْبَةِ أَلَا وَ إِنِّي لَمْ أَرَ كَالْجَنَّةِ نَامَ طَالِبُهَا وَ لَا كَالنَّارِ نَامَ هَارِبُهَا أَلَا وَ إِنَّهُ مَنْ لَا يَنْفَعُهُ الْحَقُّ يَضُرُّهُ الْبَاطِلُ وَ مَنْ لَا يَسْتَقِيمُ بِهِ الْهُدَى يَجْرُ بِهِ الضَّلَالُ إِلَى الرَّدَى أَلَا وَ إِنَّكُمْ قَدْ أَمِرْتُمْ بِالظُّعْنِ وَ دُلِّمْتُمْ عَلَى الزَّادِ وَ إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ اثْنَانِ اتِّبَاعُ الْهَوَى وَ طَوْلُ الْأَمَلِ فَتَزَوَّدُوا فِي الدُّنْيَا مِنَ الدُّنْيَا مَا تَحْرُزُونَ بِهِ أَنْفُسَكُمْ غَدَاً.

این خطبه را در یکی از روزهای عید فطر ایراد فرمود: پس از حمد و ستایش الهی، همانا دنیا روی گردانیده، و وداع خویش را اعلام داشته است، و آخرت به ما روی آورده، و پیشروان لشکرش نمایان شده. آگاه باشید امروز، روز تمرین و آمادگی، و فردا روز مسابقه است، پاداش برندگان، بهشت، و کیفر عقب ماندگان آتش است. آیا کسی هست که پیش از مرگ، از اشتباهات خود، توبه کند آیا کسی هست که قبل از فرا رسیدن روز دشوار قیامت، اعمال نیکی انجام دهد. آگاه باشید هم اکنون در روزگار آرزوهایید، که مرگ را در پی دارد، پس هر کس در ایام آرزوها، پیش از فرا رسیدن مرگ، عمل نیکو انجام دهد، بهرمنند خواهد شد، و مرگ او را زیانی نمی رساند، و آن کس که در روزهای آرزوها، پیش از فرارسیدن مرگ کوتاهی کند، زیانکار و مرگ او زیانبار است، همانگونه که به هنگام ترس و ناراحتی برای خدا عمل می کنید، در روزگار خوشی و کامیابی نیز عمل کنید. آگاه باشید هرگز چیزی مانند بهشت ندیدم که خواستاران آن در خواب غفلت باشند، و نه چیزی مانند آتش جهنم، که فراریان آن چنین در خواب فرو رفته باشند آگاه باشید آن کس را که حق منفعت نرساند، باطل به او زیان خواهد رساند، و آن کس که هدایت راهنمای او نباشد، گمراهی او را به هلاکت خواهد افکند. آگاه باشید به کوچ کردن فرمان یافتید و برای جمع آوری توشه آخرت راهنمایی شدید. همانا، وحشتناک ترین چیزی که بر شما می ترسم، هواپرستی، و آرزوهای دراز است. پس، از این دنیا توشه بگیرید تا فردا خود را با آن حفظ نمایید.

خطبه ۵۲

موضوع: تعریف دنیا

و من خطبه له (علیه السلام) و هی فی التزهید فی الدنیا و ثواب الله للزاهد و نعم الله علی الخالق:

التزهید فی الدنیا : أَلَا وَ إِنَّ الدُّنْيَا قَدْ تَصَرَّمَتْ وَ آذَنْتْ بِانْقِضَاءِ وَ تَنْكَرَ مَعْرُوفُهَا وَ أَذْبَرَتْ حَذَاءَ فَهِيَ تَخْفِزُ بِالْفَنَاءِ سُكَّانَهَا وَ تَحْدُو بِالْمَوْتِ جِيرَانَهَا وَ قَدْ أَمَرَ فِيهَا مَا كَانَ حُلُوًّا وَ كَدِرَ مِنْهَا مَا كَانَ صَفْوًا فَلَمْ يَبْقَ مِنْهَا إِلَّا سَمَلَةٌ كَسَمَلَةِ الْإِدَاوَةِ أَوْ جُرْعَةٌ كَجُرْعَةِ الْمَقْلَةِ لَوْ تَمَرَزَهَا الصَّادِقَانُ لَمْ يَنْفَعِ فَأَزْمَعُوا عِبَادَ اللَّهِ الرَّحِيلَ عَنْ هَذِهِ الدَّارِ الْمَقْدُورِ عَلَى أَهْلِهَا الزَّوَالُ وَ لَا يَغْلِبَنَّكُمْ فِيهَا الْأَمَلُ وَ لَا يَطُولَنَّ عَلَيْكُمْ فِيهَا الْأَمَدُ.

ثواب الزهاد : فَوَاللَّهِ لَوْ حَسَنْتُمْ حَيْنَ الْوَلِّهِ الْعِجَالِ وَ دَعَوْتُمْ بِهَدْيِ الْحَمَامِ وَ جَارْتُمْ جُورَ مُتَبَلِّئِ الرَّهْبَانِ وَ خَرَجْتُمْ إِلَى اللَّهِ مِنَ الْأَمْوَالِ وَ الْأَوْلَادِ التِّمَّاسِ الْقُرْبَى إِلَيْهِ فِي ارْتِفَاعِ دَرَجَةٍ عِنْدَهُ أَوْ غَفْرَانِ سَيِّئَةٍ أَحْصَتْهَا كُتُبُهُ وَ حَفِظَتْهَا رُسُلُهُ لَكَانَ قَلِيلًا فِيمَا أُرْجُو لَكُمْ مِنْ ثَوَابِهِ وَ أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِنْ عِقَابِهِ. وَ تَاللَّهِ لَوْ ائْتَمَّ قُلُوبُكُمْ أَنْمِيَانًا وَ سَأَلْتُمْ عُيُونُكُمْ مِنْ رَغْبَةٍ إِلَيْهِ أَوْ رَهْبَةٍ مِنْهُ دَمَا تُمْ عَمَّرْتُمْ فِي الدُّنْيَا مَا الدُّنْيَا بَاقِيَةٌ مَا جَزَتْ أَعْمَالُكُمْ عَنْكُمْ وَ لَوْ لَمْ تُتَّبِعُوا شَيْئًا مِنْ جُهْدِكُمْ أَنْعَمَهُ عَلَيْكُمْ الْعِظَامُ وَ هُدَاهُ إِيَّاكُمْ لِلْإِيمَانِ.

در یکی از روزهای عید قربان این خطبه را ایراد فرمود که اکثر شارحان، خطبه ۵۲ و ۵۳ را یکی می دانند که در خطبه های قبل برگزیده مطالب آن آمده است:

۱- **تعریف دنیا :** آگاه باشید، گویا دنیا پایان یافته، و وداع خویش را اعلام داشته است، خوبی هایش ناشناخته مانده به سرعت پشت کرده می گذرد، ساکنان خود را به سوی نابود شدن می کشاند، و همسایگانش را به سوی مرگ می راند. آنچه از دنیا شیرین بود تلخ شده، و آنچه صاف و زلال بود تیرگی پذیرفت، و بیش از ته مانده ظرف آب ریخته شده از آن باقی نمانده است، یا جرعه ای آب که با آن عطش تشنگان دنیا فرو نخواهد نشست. ای بندگان خدا از سرایی کوچ کنید که سرانجام آن نابودی است، مبادا آرزوها بر شما چیره گردد، مپندارید که عمر طولانی خواهید داشت.

۲- **والایی نعمت های قیامت :** به خدا سوگند اگر مانند شتران بچه مرده ناله سر دهید، و چونان کبوتران نوحه سرایی کنید، و مانند راهبان زاری نمایید، و برای نزدیک شدن به حق، و دسترسی به درجات معنوی، و آمرزش گناهایی که ثبت شده و مأموران حق آن را نگه می دارند، دست از اموال و فرزندان بکشید سزاوار است زیرا: برابر پاداشی که برایتان انتظار داریم، و عذابی که از آن بر شما می ترسم، اندک است. بخدا سوگند، اگر دل های شما از ترس آب شود، و از چشم هایتان با شدت شوق به خدا، یا ترس از او، خون جاری گردد، و اگر تا پایان دنیا زنده باشید و تا آنجا که می توانید در اطاعت از فرمان حق بکوشید، در برابر نعمت های بزرگ پروردگار، بخصوص نعمت ایمان، ناچیز است.

خطبه ۸۱

موضوع: زهد و پارسایی

و من کلام له (علیه السلام) فی الزهد:

أَيُّهَا النَّاسُ الزَّهَادَةُ قِصْرُ الْأَمَلِ وَالشُّكْرُ عِنْدَ النَّعْمِ وَالتَّوَرُّعُ عِنْدَ الْمَحَارِمِ فَإِنَّ عَزَبَ ذَلِكَ عَنْكُمْ فَلَا يَغْلِبُ الْحَرَامُ صَبْرَكُمْ وَلَا تَنْسَوُا عِنْدَ النَّعْمِ شُكْرَكُمْ فَقَدْ أَعَذَرَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ بِحُجَجٍ مُسْفِرَةٍ ظَاهِرَةٍ وَكُتِبَ بَارِزَةَ الْعُذْرِ وَاضِحَةً.

برخی از شارحان گفتند این خطبه در شهر کوفه ایراد شد.

ای مردم، زهد یعنی کوتاه کردن آرزو، و شکرگزاری برابر نعمت ها، و پرهیز در برابر محرّمات. پس اگر نتوانستید همه این صفات را فراهم سازید، تلاش کنید که حرام بر صبر شما غلبه نکند، و در برابر نعمت ها، شکر یادتان نرود. چه اینکه خداوند با دلائل روشن و آشکار، عذرها را قطع، و با کتاب های آسمانی روشنگر، بهانه ها را از بین برده است.

وصف بهشت: در بهشت، درجاتی از یکدیگر برتر، و جایگاه هایی گوناگون و متفاوت وجود دارد که نعمت هایش پایان ندارد، و ساکنان آن هرگز خارج نگردند، ساکنان بهشت جاوید، هرگز پیر و فرسوده نگردند، و گرفتار شدائد و سختی ها نخواهند شد.

خطبه ۸۲

موضوع: دنیا شناسی

و من کلام له (علیه السلام) فی ذم صفة الدنيا:

مَا أَصِفُ مِنْ دَارٍ أَوْلَاهَا عَنَاءٌ وَ آخِرُهَا فَنَاءٌ فِي حَلَالِهَا حِسَابٌ وَ فِي حَرَامِهَا عِقَابٌ مَنْ اسْتَغْنَى فِيهَا فِتْنٌ وَ مَنْ افْتَقَرَ فِيهَا حَزْنٌ وَ مَنْ سَاعَاَهَا فَاتَتْهُ وَ مَنْ قَعَدَ عَنْهَا وَآتَتْهُ وَ مَنْ أَبْصَرَ بِهَا بَصْرَتَهُ وَ مَنْ أَبْصَرَ إِلَيْهَا أَعْمَتَهُ.

قال الشريف: أقول و إذا تأمل المتأمل قوله (عليه السلام) و من أبصر بها بصرته وجد تحته من المعنى العجيب و الغرض البعيد ما لا تبلغ غايته و لا يدرك غوره لا سيما إذا قرن إليه قوله و من أبصر إليها أعمته فإنه يجد الفرق بين أبصر بها و أبصر إليها واضحا نيرا و عجيبا باهرا

متن مسابقه امیر کلام (۴)
موضوع: دنیا شناسی و روش بر خود با آن
منبع: نهج البلاغه ترجمه دشتی (خطبه ۲۸-۵۲-۸۱-۸۲-۸۵-۸۸-۱۱۱-۱۱۳-۱۳۲-۱۴۵-۲۰۹-۲۲۶)

برخی از شارحان گفتند این خطبه در شهر کوفه در شناساندن دنیا ایراد شد.

چگونه خانه دنیا را توصیف کنم که ابتدای آن سختی و مشقت، و پایان آن نابودی است در حلال دنیا حساب، و در حرام آن عذاب است. کسی که ثروتمند گردد فریب می خورد، و آن کس که نیازمند باشد اندوهناک است، و تلاش کننده دنیا به آن نرسد، و به رها کننده آن، روی آورد. کسی که با چشم بصیرت به آن بنگرد او را آگاهی بخشد، و آن کس که چشم به دنیا دوزد کور دلش می کند. می گویم: (اگر صاحب اندیشه ای درست در کلام امام که فرمود: «من أبصر بها بصرته») اندیشه کند در آن معنای شگرف، و بینشی ژرف می نگرد، که هرگز به پایان آن نتوان رسید، و ژرفای کلام امام را نخواهد دید. بخصوص که جمله «و من أبصر اليها أعمته» را هماهنگ با جمله قبل، به خوبی ارزیابی کند خواهد دید که تفاوت این دو کلام تا کجاست. تفاوتی روشن و شگفتی آور و آشکار درود خدا و سلام او بر امام علی علیه السلام باد.

خطبه ۸۵

موضوع: ضرورت پندپذیری

و من خطبة له (عليه السلام) وفيها صفات ثمان من صفات الجلال:

وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ الْأَوَّلُ لَا شَيْءَ قَبْلَهُ وَالْآخِرُ لَا غَايَةَ لَهُ لَا تَقَعُ الْأَوْهَامُ لَهُ عَلَى صِفَةٍ وَلَا تُعْقَدُ الْقُلُوبُ مِنْهُ عَلَى كَيْفِيَّةٍ وَلَا تَنَالُهُ التَّجْزِئَةُ وَالتَّبَعِيضُ وَلَا تُحِيطُ بِهِ الْأَبْصَارُ وَالْقُلُوبُ.

و منها: فَاتَّعَظُوا عِبَادَ اللَّهِ بِالْعِبَرِ النَّوَافِعِ وَاعْتَبِرُوا بِالْآيِ السَّوَاطِعِ وَارْتَدَّجِرُوا بِالنُّذُرِ الْبَوَالِغِ وَانْتَفِعُوا بِالذِّكْرِ وَالْمَوَاعِظِ فَكَأَنَّ قَدِّعَلِقْتَكُمْ مَخَالِبُ الْمَنِيَّةِ وَانْقَطَعَتْ مِنْكُمْ عَلَائِقُ الْأُمْنِيَّةِ وَدَهَمَتْكُمْ مُفْطَعَاتُ الْأُمُورِ وَالسِّيَاقَةُ إِلَى الْوَرْدِ الْمَوْرُودِ فَ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ سَائِقٌ يَسُوقُهَا إِلَى مَحْشَرِهَا وَ شَاهِدٌ يَشْهَدُ عَلَيْهَا بِعَمَلِهَا.

و منها في صفة الجنة:

دَرَجَاتٌ مُتَفَاوِصَاتٌ وَ مَنَازِلٌ مُتَفَاوِتَاتٌ لَا يَنْقَطِعُ نَعِيمُهَا وَلَا يَظَعُنُ مُقِيمُهَا وَلَا يَهْرَمُ خَالِدُهَا وَلَا يَبْئَسُ سَاكِنُهَا.

خدا شناسی

و گواهی می دهم که خدایی نیست جز خدای یکتا، آغاز، اوست که پیش از او چیزی نیست، و پایان همه اوست که بی نهایت است. پندارها برای او صفتی نمی توانند فراهم آورند، و عقل ها از درک کیفیت او درمانده اند، نه جزئی برای او می تواند تصور کرد و نه تبعیض پذیر است، و نه چشم ها و قلب ها می توانند او را به درستی فرا گیرند.

ضرورت پند پذیری

ای بندگان خدا از عبرت های سودمند پند پذیرید، و از آیات روشنگر عبرت آموزید. و از آنچه با بیان رسا شما را ترسانده‌اند، بهره‌بیزید، و از یاد آوری ها و اندرزها سود ببرید، آن چنان که گویا چنگال مرگ در پیکر شما فرو رفته، ورشته آرزوها و دلبستگی ها قطع گردیده و سختی های مرگ و آغاز حرکت به سوی قیامت به شما هجوم آورده است. آن روز که «همراه هر کسی گواه و سوق دهنده ای است»، سوق دهنده ای که تا صحنه رستاخیز او را می کشاند، و شاهدهی که بر اعمال او گواهی می دهد.

خطبه ۸۸

موضوع: عوامل هلاکت انسانها

و من خطبه له (علیه السلام) و فیها بیان للأسباب التي تهلك الناس:

أَمَا بَعْدُ فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَقْصِمِ جَبَّارِي دَهْرٍ قَطُّ إِلَّا بَعْدَ تَمْهِيلٍ وَ رَحَاءٍ وَ لَمْ يَجْبُرْ عَظْمَ أَحَدٍ مِنَ الْأُمَمِ إِلَّا بَعْدَ أَرْلٍ وَ بَلَاءٍ وَ فِي دُونَ مَا اسْتَقْبَلْتُمْ مِنْ عَتَبٍ وَ مَا اسْتَدْبَرْتُمْ مِنْ خَطْبٍ مُعْتَبَرٍ وَ مَا كُلُّ ذِي قَلْبٍ بَلِيبٍ وَ لَا كُلُّ ذِي سَمْعٍ بِسَمِيعٍ وَ لَا كُلُّ نَاطِرٍ بِبَصِيرٍ فَيَا عَجَبًا وَ مَا لِي لَا أَعْجَبُ مِنْ خَطَا هَذِهِ الْفِرْقِ عَلَى اخْتِلَافِ حُجَجِهَا فِي دِينِهَا لَا يَفْتَصُونَ أَثَرَ نَبِيٍّ وَ لَا يَقْتَدُونَ بِعَمَلِ وَصِيِّ وَ لَا يُؤْمِنُونَ بِغَيْبٍ وَ لَا يَعْقُونَ عَنْ عَيْبٍ يَعْمَلُونَ فِي الشُّبُهَاتِ وَ يَسِيرُونَ فِي الشَّهَوَاتِ الْمَعْرُوفِ فِيهِمْ مَا عَرَفُوا وَ الْمُنْكَرِ عِنْدَهُمْ مَا أَنْكَرُوا مَفْرَعُهُمْ فِي الْمُعْضِلَاتِ إِلَى أَنْفُسِهِمْ وَ تَعْوِيلُهُمْ فِي الْمُهِمَّاتِ عَلَى آرَائِهِمْ كَأَنَّ كُلَّ امْرِيٍّ مِنْهُمْ إِمَامٌ نَفْسِهِ قَدْ أَخَذَ مِنْهَا فِيمَا يَرَى بَعْرِي ثِقَاتٍ وَ أَسْبَابٍ مُحْكَمَاتٍ.

به نقل برخی از شارحان، این خطبه در سال ۳۶ هجری پس از قتل عثمان در مدینه ایراد شد

پس از ستایش پروردگار، خدا هرگز جباران دنیا را در هم نشکسته مگر پس از آن که مهلت های لازم و نعمت های فراوان بخشید، و هرگز استخوان شکسته ملتی را باز سازی نفرمود مگر پس از آزمایش ها و تحمل مشکلات. مردم در سختی هایی که با آن روبرو هستید و مشکلاتی که پشت سر گذاردید، درس های عبرت فراوان وجود دارد. نه هر که صاحب قلبی است خردمند است، و نه هر دارنده گوش شنواست، و نه هر دارنده چشمی بیناست. در شگفتم، چرا در شگفت نباشم از خطای گروه های پراکنده با دلایل مختلف که هر یک در مذهب خود دارند نه گام بر جای گام پیامبر ﷺ می نهند، و نه از رفتار جانشین او پیروی می کنند، نه به غیب ایمان می آورند و نه خود را از عیب بر کنار می دارند، به شبهات عمل می کنند و در گرداب شهوات غوطه ورنند، نیکی در نظرشان همان است که می پندارند، و زشتی ها همان است که آنها منکرند. در حل مشکلات به خود پناه می برند، و در مبهمات تنها به رأی خود تکیه می کنند، گویا هر کدام، امام و راهبر خویش می باشند که به دستگیره های مطمئن و اسباب محکمی که خود باور دارند چنگ می زنند.

خطبه ١١١

موضوع: ماهیت دنیا

و من خطبه له (عليه السلام) في ذم الدنيا:

أَمَا بَعْدُ فَإِنِّي أُحَدِّثُكُمْ الدُّنْيَا فَإِنَّهَا حُلُوهٌ خَضِرَةٌ حُقَّتْ بِالشَّهَوَاتِ وَ تَحَبَّبَتْ بِالْعَاجِلَةِ وَ رَاقَتْ بِالْقَلِيلِ وَ تَحَلَّتْ بِالْأَمَالِ وَ تَزَيَّنَتْ بِالْغُرُورِ لَأَ تَدُومَ حَبْرَتِهَا وَ لَأَ تُؤْمَنُ فَجَعَتَهَا غَرَارَةٌ ضَرَارَةٌ حَائِلَةٌ زَائِلَةٌ نَافِدَةٌ بَائِدَةٌ أَكَالَةٌ غَوَالَةٌ لَأَ تَعْدُو إِذَا تَنَاهَتْ إِلَى أُمِّيَّةِ أَهْلِ الرَّغْبَةِ فِيهَا وَ الرِّضَاءِ بِهَا أَنْ تَكُونَ كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى سُبْحَانَهُ كَمَا أَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيَّاحُ وَ كَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقْتَدِرًا لَمْ يَكُنْ أَمْرٌ مِنْهَا فِي حَبْرَةٍ إِلَّا أَعْقَبْتَهُ بَعْدَهَا عِبْرَةٌ وَ لَمْ يَلْقَ فِي سَرَائِهَا بَطْنًا إِلَّا مَخَّحْتَهُ مِنْ ضَرَائِهَا ظَهْرًا وَ لَمْ تَطْلُقْ فِيهَا دِيمَةٌ رَخَاءٍ إِلَّا هَتَّتَ عَلَيْهِ مِرْنَةً بَلَاءٍ وَ حَرِيٌّ إِذَا أَصْبَحَتْ لَهُ مُتَّصِرَةٌ أَنْ تُمَسِيَ لَهُ مُتَنَكِّرَةٌ وَ إِنْ جَانِبٌ مِنْهَا اغْدُوزِبَ وَ اخْلَوْلَى أَمْرٌ مِنْهَا جَانِبٌ فَأَوْبَى لَأَ يَنَالُ أَمْرٌ مِنْ غَضَارَتِهَا رَغْبًا إِلَّا أَرْهَقْتَهُ مِنْ نَوَائِبِهَا تَعَبًا وَ لَأَ يُمَسِي مِنْهَا فِي جَنَاحِ أَمْنٍ إِلَّا أَصْبَحَ عَلَى قَوَادِمِ خَوْفٍ غَرَارَةٌ غُرُورٌ مَا فِيهَا فَايَةٌ فَانٍ مَنْ عَلَيْهَا لَأَ خَيْرٌ فِي شَيْءٍ مِنْ أَرْوَادِهَا إِلَّا التَّقْوَى مَنْ أَقَلَّ مِنْهَا اسْتَكْثَرَ مِمَّا يُؤْمِنُهُ وَ مَنْ اسْتَكْثَرَ مِنْهَا اسْتَكْثَرَ مِمَّا يُؤْبِقُهُ وَ زَالَ عَمَّا قَلِيلٍ عَنْهُ كَمْ مِنْ وَاقِعٍ بِهَا قَدْ فَجَعْتَهُ وَ ذِي طُمَأَيْنَةٍ إِلَيْهَا قَدْ صَرََعْتَهُ وَ ذِي أُبْهَةِ قَدْ جَعَلْتَهُ حَقِيرًا وَ ذِي نَخْوَةٍ قَدْ رَدَّتْهُ ذَلِيلًا سُلْطَانُهَا دَوْلٌ وَ عَيْشُهَا رِنَقٌ وَ عَذْبُهَا أَجَاجٌ وَ حُلُوهَا صَبْرٌ وَ غِذَاؤُهَا سِمَامٌ وَ أَسْبَابُهَا رِمَامٌ حَيْثُهَا بَعْرَضٍ مَوْتٌ وَ صَحِيحُهَا بَعْرَضٍ سَقَمٌ مُلْكُهَا مَسْلُوبٌ وَ عَزِيْزُهَا مَغْلُوبٌ وَ مَوْفُورُهَا مَنكُوبٌ وَ جَارُهَا مَخْرُوبٌ أَلَسْتُمْ فِي مَسَاكِينٍ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ أَطْوَلَ أَعْمَارًا وَ أَبْقَى آثَارًا وَ أَبْعَدَ أَمَالًا وَ أَعَدَّ عَدِيدًا وَ أَكْثَفَ جُنُودًا تَعَبَّدُوا لِلدُّنْيَا أَى تَعَبَّدُوا وَ آثَرُوهَا أَى إِثَارٌ ثُمَّ ظَعَنُوا عَنْهَا بِغَيْرِ زَادٍ مُبْلَغٍ وَ لَأَ ظَهَرَ قَاطِعٍ فَهَلْ بَلَغْتُمْ أَنَّ الدُّنْيَا سَخَتْ لَهُمْ نَفْسًا بِفِدْيَةٍ أَوْ أَعَانَتْهُمْ بِمَعُونَةٍ أَوْ أَحْسَنَتْ لَهُمْ صُحْبَةً بَلْ أَرْهَقَتْهُمْ بِالْقَوَادِحِ وَ أَوْهَقَتْهُمْ بِالْقَوَارِعِ وَ ضَعَّضَتْهُمْ بِالنَّوَائِبِ وَ عَفَّرَتْهُمْ لِلْمَنَاخِرِ وَ وَطَّئَتْهُمْ بِالْمَنَاسِمِ وَ أَعَانَتْ عَلَيْهِمْ رَيْبَ الْمُؤْنُونَ فَقَدْ رَأَيْتُمْ تَنَكَّرَهَا لِمَنْ دَانَ لَهَا وَ آثَرَهَا وَ أَخْلَدَ إِلَيْهَا حِينَ ظَعَنُوا عَنْهَا لِفِرَاقِ الْأَبَدِ وَ هَلْ رَوَدْتُمْ إِلَا السَّعْبَ أَوْ أَحَلَّتْهُمْ إِلَا الضَّنْكَ أَوْ نَوَّرَتْ لَهُمْ إِلَا الظُّلْمَةَ أَوْ أَعْقَبَتْهُمْ إِلَا النَّدَامَةَ أ فَهَذِهِ تَوَثُّرُونَ أَمْ إِلَيْهَا تَطْمَتُّنُونَ أَمْ عَلَيْهَا تَحْرِصُونَ فَبُسَّتِ الدَّارُ لِمَنْ لَمْ يَتَّهَمْهَا وَ لَمْ يَكُنْ فِيهَا عَلَى وَجَلٍ مِنْهَا فَاعْلَمُوا وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ بِأَنَّكُمْ تَارِكُوهَا وَ ظَاعِنُونَ عَنْهَا وَ اتَّعَظُوا فِيهَا بِالَّذِينَ قَالُوا مَنْ أَشَدُّ مَنَا قُوَّةً حُمِلُوا إِلَى قُبُورِهِمْ فَلَا يَدْعُونَ رُكْبَانًا وَ أَنْزَلُوا الْأَجْدَاثَ فَلَا يَدْعُونَ ضَيْفَانًا وَ جَعَلَ لَهُمْ مِنَ الصَّنِيحِ أَجْنَانًا وَ مِنَ التَّرَابِ أَكْفَانًا وَ مِنَ الرَّفَاتِ جِيرَانًا فَهَمْ جِيرَةٌ لَأَ يُجِيبُونَ دَاعِيًا وَ لَأَ يَمْنَعُونَ ضَيْمًا وَ لَأَ يُبَالُونَ مَنَدَبَةً إِنْ جِيدُوا لَمْ يَفْرَحُوا وَ إِنْ قُحِطُوا لَمْ يَقْنَطُوا جَمِيعٌ وَ هُمْ آحَادٌ وَ جِيرَةٌ وَ هُمْ أَبْعَادٌ

مُتَدَانُونَ لَا يَتَزَاوَرُونَ وَ قَرِيبُونَ لَا يَتَفَارِقُونَ حُلَمَاءٌ قَدْ ذَهَبَتْ أَضْعَانُهُمْ وَ جُهَلَاءٌ قَدْ مَاتَتْ أَحْقَادُهُمْ لَا يُخْشَى فَجْعُهُمْ وَ لَا يُرْجَى دَفْعُهُمْ اسْتَبَدُّوا بِظَهْرِ الْأَرْضِ بَطْنًا وَ بِالسَّعَةِ ضَيْقًا وَ بِالْأَهْلِ غُرْبَةً وَ بِالنُّورِ ظُلْمَةً فَبَجَاءُوهَا كَمَا فَارَقُوهَا حُفَاءً غُرَاءً قَدْ ظَعَنُوا عَنْهَا بِأَعْمَالِهِمْ إِلَى الْحَيَاةِ الدَّائِمَةِ وَ الدَّارِ الْبَاقِيَةِ كَمَا قَالَ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَ عَدَا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ.

هشدار از دنیا پرستی

پس از ستایش پروردگار، همانا من شما را از دنیای حرام می ترسانم، زیرا در کام شیرین، و در دیده انسان سبز و رنگارنگ است، در شهوات و خواهش های نفسانی پوشیده شده، و با نعمت های زود گذر دوستی می ورزد، با متاع اندک زیبا جلوه می کند، و در لباس آرزوها خود را نشان می دهد، و با زینت غرور خود را می آرید، شادی آن دوام ندارد، و کسی از اندوه آن ایمن نیست.

شناخت ماهیت دنیا

دنیای حرام بسیار فریبنده و بسیار زیان رساننده است، دگرگون شونده و ناپایدار، فنا پذیر و مرگبار، و کشنده ای تبهکار است، و آنگاه که به دست آرزومندان افتاد و با خواهش های آنان دمساز شد می نگرند که جز سرابی بیش نیست که خدای سبحان فرمود: «زندگی چون آبی ماند که از آسمان فرو فرستادیم و به وسیله آن گیاهان فراوان روید سپس خشک شده، باد آنها را پراکنده کرد و خدا بر همه چیز قادر و تواناست». کسی از دنیا شادمانی ندید جز آن که پس از آن با اشک و آه روبرو شد، هنوز با خوشی های دنیا روبرو نشده است که با ناراحتیها و پشت کردن آن مبتلا می گردد، شبمی از رفاه و خوشی دنیا بر کسی فرود نیامده جز آن که سیل بلاها همه چیز را از بیخ و بن می کنند. هر گاه صبحگاهان به یاری کسی برخیزد، شامگاهان خود را به ناشناسی می زند، اگر از یک طرف شیرین و گوارا باشد از طرف دیگر تلخ و ناگوار است. کسی از فراوانی نعمت های دنیا کام نگرفت جز آن که مشکلات و سختی ها دامنگیر او شد، شبی را در آغوش امن دنیا به سر نبرده جز آن که صبحگاهان بال های ترس و وحشت بر سر او کوبید، بسیار فریبنده است و آنچه در دنیاست نیز فریبندگی دارد، فانی و زودگذر است، و هر کس در آن زندگی می کند فنا می پذیرد.

روش برخورد با دنیا :

در زاد و توشه آن جز تقوا خیری نیست. کسی که به قدر کفایت از آن بردارد در آرامش به سر می برد، و آن کس که در پی به دست آوردن متاع بیشتری از دنیا باشد وسائل نابودی خود را فراهم کرده، و به زودی از دست می رود. بسا افرادی که به دنیا اعتماد کردند، ناگهان مزه تلخ مصیبت را بدانها چشاند و بسا صاحب اطمینانی که به خاک و خونش کشید. چه انسان های با عظمتی را که خوار و کوچک ساخت، و بسا فخر فروشانی را که به خاک ذلت افکند. حکومت دنیا ناپایدار، عیش و زندگانی آن تیره و تار، گوارای آن شور، و شیرینی آن تلخ، غذای آن زهر، و اسباب و وسائل آن پوسیده است، زنده آن در معرض مردن، و تندرست آن گرفتار بیماری است، حکومت آن بر باد رفته، و عزیزان آن شکست خورده، متاع آن نکبت آلود و پناه آورنده آن و

غارت زده خواهد بود.

عبرت از گذشتگان

آیا شما در جای گذشتگان خود به سر نمی برید که عمرشان از شما طولانی تر و آثارشان با دوام تر و آرزویشان درازتر و افرادشان بیشتر و لشکریانشان انبوه تر بودند دنیا را چگونه پرستیدند و آن را چگونه بر خود گزیدند و سپس از آن رخت بر بستند و رفتند: بی توشه ای که آنان را برای رسیدن به منزلگاه کفایت کند و بی مرکبی که آنان را به منزلشان رساند. آیا شنیده اید که دنیا خود را فدای آنان کرده باشد یا به گونه ای یاری شان داده یا با آنان به نیکی به سر برده باشد نه هرگز بلکه سختی و مشکلات دنیا چنان به آنها رسید که پوست و گوشتشان را درید، با سختی ها آنان را سست و با مصیبت ها ذلیل و خوارشان کرد و بینی آنان را به خاک مالید و لگد مال کرد و گردش روزگار را بر ضد آنها برانگیخت. شما دیدید که دنیا آن کس را که برابر آن فروتنی کرد، و آن را برگزید، و بر همه چیز مقدم داشت، که گویا جاودانه می ماند، نشناخت و روی خوش نشان نداد تا آن که از دنیا رفت آیا جز گرسنگی توشه ای به آنها سپرد آیا جز در سختی فرودشان نیاورد و آیا روشنی دنیا جز تاریکی و سرانجامش جز پشیمانی بود

پرهیز از دنیای حرام

آیا شما چنین دنیایی را بر همه چیز مقدم می دارید و بدان اطمینان می کنید یا در آرزوی آن به سر می برید پس دنیا بد خانه ای است برای کسی که خوشبین باشد، و یا از خطرات آن نترسد. پس بدانید- و می دانید- که آن را ترک می کنید و از آن رخت بر می بندید و پند گیرید از آنها که گفتند: «چه کسی از ما نیرومندتر است» سپس آنان را به گورهایشان سپردند بی آن که سواره کارانشان خوانند، و در قبرها فرود آوردند بی آن که همسایگانشان نامند، از سطح زمین، قبرها، و از خاک کفن ها، و از استخوان های پوسیده همسایگانی پدید آمدند که هیچ خواننده ای را پاسخ نمی دهند و هیچ ستمی را باز نمی دارند و نه به نوحه گری توجهی دارند. نه از باران خوشحال و نه از قحط سالی نومید می گردند. گرد هم قرار دارند و تنهائند، همسایه یکدیگرند اما از هم دورند، فاصله ای با هم ندارند ولی هیچ گاه به دیدار یکدیگر نمی روند. نزدیکان از هم دورند بردبارانی هستند که کینه ها از دل آنان رفته، بی خبرانی که حسد در دلشان فرو مرده است. نه از زیان آنها ترسی، و نه به دفاع آنها امیدی وجود دارد. درون زمین را به جای سطح آن برای ماندن انتخاب کردند و خانه های تنگ و تاریک را به جای خانه های وسیع برگزیدند. به جای زندگی با خویشاوندان، غربت را، و به جای نور، ظلمت را برگزیدند، به زمین باز گشتند چونان که در آغاز آن را پا برهنه و عریان ترک گفتند، و با اعمال خود به سوی زندگی جاویدان و خانه همیشگی کوچ کردند، آنسان که خدای سبحان فرمود: «چنانکه آفرینش را آغاز کردیم، آن را باز می گردانیم، وعده ای بر ماست و همانا این کار را انجام خواهیم داد.

موضوع: مذمت دنیا

و من خطبه له (علیه السلام) فی ذم الدنیا

وَ أَحَدَرَكُمُ الدُّنْيَا فَإِنَّهَا مَنْزِلُ قَلْعَةٍ وَ لَيْسَتْ بِدَارٍ نُجْعَةٌ قَدْ تَزَيَّنَتْ بِغُرُورِهَا وَ غَرَّتْ بِرَبِيبَتِهَا دَارُهَا هَانَتْ عَلَى رَبِّهَا فَخَلَطَ حَلَالَهَا وَ بَحْرَامِهَا وَ خَيْرَهَا بِشَرِّهَا وَ حَيَاتِهَا بِمَوْتِهَا وَ حُلُوهَا بِمُرِّهَا لَمْ يُصْنِفِهَا اللَّهُ تَعَالَى لِأَوْلِيَائِهِ وَ لَمْ يَضِنَّ بِهَا عَلَى أَعْدَائِهِ خَيْرُهَا زَهِيدٌ وَ شَرُّهَا عَتِيدٌ وَ جَمْعُهَا يَنْفَدُ وَ مُلْكُهَا يُسْلَبُ وَ عَامِرُهَا يَخْرَبُ فَمَا خَيْرُ دَارٍ تُنْقَضُ نَقْضَ الْبِنَاءِ وَ عُمُرُ يَفْنَى فِيهَا فَنَاءَ الزَّادِ وَ مُدَّةٌ تَنْقَطِعُ انْقِطَاعَ السَّيْرِ اجْعَلُوا مَا افْتَرَضَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ مِنْ طَلَبِكُمْ وَ اسْأَلُوهُ مِنْ أَدَاءِ حَقِّهِ مَا سَأَلَكُمْ وَ اسْمِعُوا دَعْوَةَ الْمَوْتِ آذَانَكُمْ قَبْلَ أَنْ يُدْعَى بِكُمْ إِنَّ الزَّاهِدِينَ فِي الدُّنْيَا تَبْكِي قُلُوبُهُمْ وَ إِنَّ ضَحِكُوا وَ يَشْتَدُّ حُزْنُهُمْ وَ إِنَّ فَرِحُوا وَ يَكْثُرُ مَقْتُهُمْ أَنْفُسُهُمْ وَ إِنَّ اعْتَبَطُوا بِمَا رَزَقُوا قَدْ غَابَ عَنْ قُلُوبِكُمْ ذِكْرُ الْأَجَالِ وَ حَضَرَتْكُمْ كَوَاذِبُ الْأَمَالِ فَصَارَتِ الدُّنْيَا أَمْلَكَ بِكُمْ مِنَ الْآخِرَةِ وَ الْعَاجِلَةُ أَذْهَبَ بِكُمْ مِنَ الْآجِلَةِ وَ إِنَّمَا أَنْتُمْ إِخْوَانٌ عَلَى دِينِ اللَّهِ مَا فَرَّقَ بَيْنَكُمْ إِلَّا خُبْتُ السَّرَائِرِ وَ سُوءُ الضَّمَائِرِ فَلَا تَوَازَرُونَ وَ لَا تَنَاصِحُونَ وَ لَا تَبَادُلُونَ وَ لَا تَوَادُّونَ مَا بِالْكُمْ تَفْرَحُونَ بِالْيَسِيرِ مِنَ الدُّنْيَا تُدْرِكُونَهُ وَ لَا يَحْزَنُكُمْ الْكَثِيرُ مِنَ الْآخِرَةِ تُحْرَمُونَهُ وَ يُقْلِقُكُمْ الْيَسِيرُ مِنَ الدُّنْيَا يَفُوتُكُمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ ذَلِكَ فِي وُجُوهِكُمْ وَ فَلَهِ صَبْرُكُمْ عَمَّا رُؤِيَ مِنْهَا عَنْكُمْ كَأَنَّهَا دَارُ مَقَامِكُمْ وَ كَأَنَّ مَنَاعَهَا بَاقٍ عَلَيْكُمْ وَ مَا يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ أَنْ يَسْتَقْبَلَ أَخَاهُ بِمَا يَخَافُ مِنْ عَيْبِهِ إِلَّا مَخَافَةُ أَنْ يَسْتَقْبَلَهُ بِمِثْلِهِ قَدْ تَصَافَيْتُمْ عَلَى رَفْضِ الْآجِلِ وَ حُبِّ الْعَاجِلِ وَ صَارَ دِينَ أَحَدِكُمْ لُغْفَةً عَلَى لِسَانِهِ صَنِيعَ مَنْ قَدْ فَرَّغَ مِنْ عَمَلِهِ وَ أَحْرَزَ رِضَى سَيِّدِهِ.

پرهیز دادن از دنیا پرستی

شما را از دنیا پرستی می ترسانم، زیرا منزلگاهی است برای کوچ کردن، نه منزلی برای همیشه مانده است. دنیا خود را با غرور زینت داده و با زینت و زیبایی می فریبد. خانه ای است که نزد خداوند بی مقدار است، زیرا که حلال آن با حرام، و خوبی آن با بدی، و زندگی در آن با مرگ، و شیرینی آن با تلخی ها در آمیخته است، خداوند آن را برای دوستانش انتخاب نکرد. و در بخشیدن آن به دشمنانش دریغ نفرمود. خیر دنیا اندک، و شر آن آماده، و فراهم آمده اش پراکنده، و ملک آن غارت شده، و آبادانی آن رو به ویرانی نهاده است. چه ارزشی دارد خانه ای که پایه های آن در حال فروریختن و عمر آن چون زاد و توشه پایان می پذیرد و چه لذتی دارد زندگانی که چونان مدّت سفر به آخر می رسد.

روش برخورد با دنیا

مردم آنچه را خدا واجب کرده جزو خواسته های خود بدانید، و در پرداختن حقوق الهی از او یاری طلبید، و پیش از آن که مرگ شما را بخواند گوش به دعوت او دهید. همانا زاهدان اگر چه خندان باشند، قلبشان می گیرد و اگر چه شادمان باشند اندوه آنان شدید است و اگر چه برای نعمت های فراوان مورد غبطه دیگران قرار گیرند اما با نفس خود در دشمنی بسیاری قرار دارند.

نکوهش از غفلت زدگان

یاد مرگ از دل های شما رفته، و آرزوهای فریبنده جای آن را گرفته است.

و دنیا بیش از آخرت شما را تصاحب کرده و متاع زودرس دنیا بیش از متاع جاویدان آخرت در شما نفوذ کرده است و دنیا زدگی قیامت را از یادتان برده است. همانا شما برادران دینی یکدیگرید، چیزی جز درون پلید و نیت زشت، شما را از هم جدا نساخته است، نه یکدیگر را یاری می دهید، نه خیر خواه یکدیگرید و نه چیزی به یکدیگر می بخشید و نه به یکدیگر دوستی می کنید. شما را چه شده است که با به دست آوردن متاعی اندک از دنیا شادمان می گردید و از متاع بسیار آخرت که از دست می دهید اندوهناک نمی شوید اما با از دست دادن چیزی اندک از دنیا مضطرب شده که آثار پریشانی در چهره ها آشکار می گردد و بی تابی می کنید، گویا این دنیا محل زندگی جاودان شما و وسائل آن برای همیشه از آن شماست. چیزی شما را از عیب جویی برادر دینی باز نمی دارد جز آن که می ترسید مانند آن عیب را در شما به رختان کشند. در بی اعتنایی به آخرت و دوستی دنیا یک دل شده اید، و هر یک از شما دین را تنها بر سر زبان می آورید، و از این کار خشنودید همانند کارگری که کارش را به پایان رسانده و خشنودی مولای خود را فراهم کرده است.

خطبه ۱۳۲

موضوع: زهد در دنیا

و من خطبه له (علیه السلام) يعظ فيها و يزهد في الدنيا

حمد الله

نَحْمَدُهُ عَلَى مَا أَخَذَ وَأَعْطَى وَعَلَى مَا أَبْلَى وَابْتَلَى الْبَاطِنَ لِكُلِّ خَفِيَّةٍ وَالْحَاضِرَ لِكُلِّ سَرِيرَةٍ الْعَالِمُ بِمَا تُكِنُّ الصُّدُورُ وَمَا تَخُونُ الْعُيُونُ وَنَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ غَيْرُهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا (صلى الله عليه وآله) نَجِيْبُهُ وَبَعِيْثُهُ شَهِادَةً يُوَافِقُ فِيهَا السِّرُّ الْأَعْلَانُ وَالْقَلْبُ اللَّسَانُ.

عظة الناس

و منها: فَإِنَّهُ وَاللَّهِ الْجِدُّ لَا اللَّعِبُ وَالْحَقُّ لَا الْكَذِبُ وَمَا هُوَ إِلَّا الْمَوْتُ أَسْمَعُ دَاعِيَهُ وَأَعْجَلَ حَادِيَهُ فَلَا يَغْرُنُّكَ سَوَادُ النَّاسِ مِنْ نَفْسِكَ وَقَدْ رَأَيْتَ مَنْ كَانَ قَبْلَكَ مِمَّنْ جَمَعَ الْمَالَ وَحَذَرَ الْأَفْقَالَ وَآمَنَ الْعَوَاقِبَ طُولَ أَمَلٍ وَاسْتَبْعَادَ أَجَلَ كَيْفَ نَزَلَ بِهِ الْمَوْتُ

فَأَرْعَجَهُ عَنْ وَطْنِهِ وَأَخَذَهُ مِنْ مَأْمِنِهِ مَحْمُولًا عَلَى أَعْوَادِ الْمَنَائِمَا يَتَعَاطَى بِهِ الرَّجَالُ الرَّجَالَ حَمْلًا عَلَى الْمَنَابِكِ وَإِمْسَاكًا بِالْأَنَامِلِ أَمَا
رَأَيْتُمُ الَّذِينَ يَأْمُلُونَ بَعِيدًا وَيَبْنُونَ مَشِيدًا وَيَجْمَعُونَ كَثِيرًا كَيْفَ أَصْبَحَتْ بُيُوتُهُمْ قُبُورًا وَمَا جَمَعُوا بُورًا وَصَارَتْ أَمْوَالُهُمْ لِلْوَارِثِينَ وَ
أَزْوَاجُهُمْ لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَا فِي حَسَنَةٍ يَزِيدُونَ وَلَا مِنْ سَيِّئَةٍ يَسْتَعْتِبُونَ فَمَنْ أَشْعَرَ التَّقْوَى قَلْبَهُ بَرَزَ مَهْلُهُ وَفَازَ عَمَلُهُ فَاهْتَبَلُوا هَبْلَهَا وَ
اعْمَلُوا لِلْجَنَّةِ عَمَلَهَا فَإِنَّ الدُّنْيَا لَمْ تُخْلَقْ لَكُمْ دَارَ مَقَامٍ بَلْ خُلِقَتْ لَكُمْ مَجَازًا لِتَزُودُوا مِنْهَا الْأَعْمَالَ إِلَى دَارِ الْقَرَارِ فَكُونُوا مِنْهَا عَلَى أَوْفَازٍ
وَ قَرَّبُوا الظُّهُورَ لِلزِّيَالِ.

ستایش پروردگار

خدا را ستایش می کنیم بر آنچه گرفته، و آنچه بخشیده، و بر نعمت هایی که عطا کرده و آزمایش هایی که انجام داد. خداوندی که بر هر چیز پنهانی آگاه و در باطن هر چیزی حضور دارد، به آنچه در سینه هاست آگاه و بر آنچه دیده ها دزدانه می نگرد داناست، و گواهی می دهد که خدا یکی است و جز او خدایی نیست و گواهی می دهد که حضرت محمد ﷺ (برگزیده و فرستاده اوست، آن گواهی که با او درون و بیرون، قلب و زبان، هماهنگ باشد.

ضرورت یاد مرگ

به خدا سوگند، این که می گویم بازی نیست، جدی و حقیقت است، دروغ نیست، و آن چیزی جز مرگ نیست، که بانگ دعوت کننده اش رسا، و به سرعت همه را میراند پس انبوه زندگان، و طرفداران، تو را فریب ندهند، همانا گذشتگان را دیدی که ثروت ها اندوختند و از فقر و بیچارگی وحشت داشتند و با آرزوهای طولانی فکر می کردند در امانند، و مرگ را دور می پنداشتند، دیدی که چگونه مرگ بر سرشان فرود آمد و آنان را از وطنشان بیرون راند و از خانه امن کوچشان داد که بر چوبه تابوت نشستند، و مردم آن را دست به دست می کردند و بر دوش گرفته و با سر انگشت خویش نگاه می داشتند آیا ندیدید آنان را که آرزوهای دور و دراز داشتند، و کاخ های استوار می ساختند، و مال های فراوان می اندوختند، چگونه خانه هایشان گورستان شد و اموال جمع آوری شده شان تباه و پراکنده و از آن وارثان گردید و زنان آنها با دیگران ازدواج کردند نه می توانند چیزی به حسنات بیفزایند و نه از گناه توبه کنند.

تقوا و روش برخورد با دنیا

کسی که جامه تقوا بر قلبش بپوشاند، کارهای نیکوی او آشکار شود، و در کارش پیروز گردد. پس در به دست آوردن بهره های تقوا فرصت غنیمت شمارید، و برای رسیدن به بهشت جاویدان رفتاری متناسب با آن انجام دهید، زیرا دنیا برای زندگی همیشگی شما آفریده نشده، گذرگاهی است تا در آن زاد و توشه آخرت بردارید، پس با شتاب، آماده کوچ کردن باشید و مرکب های راهوار برای حرکت مهیا دارید.

خطبه ۱۴۵

موضوع: شناخت دنیا

فناء الدنيا

أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنْتُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا غَرَضٌ تَتَّضِلُ فِيهِ الْمَنَائِمَا مَعَ كُلِّ جَرَعَةٍ شَرَقَ وَ فِي كُلِّ أَكْلَةٍ غَصَصٌ لَا تَنَالُونَ مِنْهَا نِعْمَةً إِلَّا بِفِرَاقِ أُخْرَى وَلَا يُعَمَّرُ مُعَمَّرٌ مِنْكُمْ يَوْمًا مِنْ عُمْرِهِ إِلَّا بِهَدْمِ آخَرَ مِنْ أَجَلِهِ وَلَا تُجَدِّدُ لَهُ زِيَادَةٌ فِي أَكْلِهِ إِلَّا بِنِفَادِ مَا قَبْلَهَا مِنْ رِزْقِهِ وَلَا يَحْيَا لَهُ أَثَرٌ إِلَّا مَاتَ لَهُ أَثَرٌ وَلَا يَتَجَدَّدُ لَهُ جَدِيدٌ إِلَّا بَعْدَ أَنْ يَخْلُقَ لَهُ جَدِيدٌ وَلَا تَقُومُ لَهُ نَابِتَةٌ إِلَّا وَ تَسْقُطُ مِنْهُ مَحْصُودَةٌ وَ قَدْ مَضَتْ أَصُولٌ نَحْنُ فُرُوعُهَا فَمَا بَقَاءُ فَرْعٍ بَعْدَ ذَهَابِ أَصْلِهِ.

ذم البدعة

منها: وَ مَا أُحْدِثْتَ بِدْعَةً إِلَّا تُرِكَ بِهَا سُنَّةٌ فَاتَّقُوا الْبِدْعَ وَ الزَّمُوا الْمَهْيِعَ إِنَّ عَوَازِمَ الْأُمُورِ أَفْضَلُهَا وَ إِنَّ مُحْدَثَاتِهَا شِرَارُهَا.

دنیا شناسی

ای مردم شما در این دنیا هدف تیرهای مرگ هستید، که در هر جرعه ای، اندوهی گلوگیر، و در هر لقمه ای استخوان شکسته ای قرار دارد، در دنیا به نعمتی نمی رسید جز با از دست دادن نعمتی دیگر، و روزی از عمر سالخورده ای نمی گذرد مگر به ویرانی یک روز از مهلتی که دارد، و بر خوردنی او چیزی افزوده نمی شود مگر به نابود شدن روزی تعیین شده، و اثری از او زنده نمی شود مگر به نابودی اثر دیگر، و چیزی برای او تازه و نو نمی شود مگر به کهنه شدن چیز دیگر، و چیز جدیدی از او نمی روید مگر به درو شدن چیزی دیگر، ریشه هایی رفتند که ما شاخه های آن می باشیم، چگونه شاخه ها بدون ریشه ها برقرار می مانند

کوهش از بدعت ها

هیچ بدعتی در دین ایجاد نمی شود مگر آن که سنتی ترک گردد، پس از بدعت ها بپرهیزید، و با راه راست و جاده آشکار حق باشید، نیکوترین کارها سنتی است که سالیانی بر آن گذشته و درستی آن ثابت شده باشد، و بدترین کارها آنچه که تازه پیدا شده و آینده آن روشن نیست.

موضوع: روش استفاده از دنیا

و من کلام له (علیه السلام) بالبصره و قد دخل علی العلاء بن زیاد الحارثی و هو من أصحابه یعوده، فلما رأى سعه داره قال: ما كنت تصنع بسعه هذه الدار في الدنيا و أنت إليها في الآخرة كنت أحوج و بلى إن شئت بلغت بها الآخرة تقرى فيها الضيف و تصل فيها الرحم و تطلع منها الحقوق مطالعها فإذا أنت قد بلغت بها الآخرة فقال له العلاء يا أمير المؤمنين أشكو إليك أخي عاصم بن زياد قال و ما له قال ليس العباءة و تخلى عن الدنيا قال على به فلما جاء قال يا غدي نفسي لقد استهام بك الخبيث أ ما رحمت أهلك و كذلك أ ترى الله أحل لك الطيبات و هو يكره أن تأخذها أنت أهون على الله من ذلك قال يا أمير المؤمنين هذا أنت في خشونه ملبسك و جشونه ما كلك قال و يحك إني لست كأنت إن الله تعالى فرض على أئمة العدل أن يقدروا أنفسهم بضعفه الناس كيلا يتبغ بالفقير فقره.

پس از جنگ بصره بر علاء بن زیاد وارد شد که از یاران امام بود. وقتی خانه بسیار مجلل و وسیع او را دید، فرمود

روش استفاده از دنیا

با این خانه وسیع در دنیا چه می کنی در حالی که در آخرت به آن نیازمندتری. آری اگر بخواهی می توانی با همین خانه به آخرت برسی در این خانه وسیع مهمانان را پذیرایی کنی، به خویشاوندان با نیکوکاری ببیوندی، و حقوقی که بر گردن تو است به صاحبان حق برسانی، پس آنگاه تو با همین خانه وسیع به آخرت نیز می توانی پرداخت. (علاء گفت: از برادرم عاصم بن زیاد به شما شکایت می کنم. فرمود: چه شد او را گفت عباپی پوشیده و از دنیا کناره گرفته است: امام علیه السلام فرمود: او را بیاورید، وقتی آمد به او فرمود.

بر خورد با تفکر ترک دنیا

ای دشمنک جان خویش شیطان سرگردانت کرده، آیا تو به زن و فرزندان رحمت نمی کنی تو می پنداری که خداوند نعمت های پاکیزه اش را حلال کرده، اما دوست ندارد تو از آنها استفاده کنی تو در برابر خدا کوچک تر از آنی که اینگونه با تو رفتار کند. (عاصم گفت، ای امیر مؤمنان، پس چرا تو با این لباس خشن، و آن غذای ناگوار به سر می بری امام فرمود:) وای بر تو من همانند تو نیستم، خداوند بر پیشوایان حق واجب کرده که خود را با مردم ناتوان همسو کنند، تا فقر و نداری، تنگدست را به هیجان نیاورد، و به طغیان نکشاند.

خطبه ۲۲۶

موضوع: عبرت گرفتن از دنیا

و من خطبه له (علیه السلام) فی التنفیر من الدنیا:

دَارٌ بِالْبَلَاءِ مَخْفُوفَةٌ وَ بِالْغَدْرِ مَعْرُوفَةٌ لَا تَدُومُ أَحْوَالُهَا وَ لَا يَسْلَمُ نَزَالُهَا أَحْوَالٌ مُخْتَلِفَةٌ وَ تَارَاتٌ مُتَصَرِّفَةٌ الْعَيْشُ فِيهَا مَذْمُومٌ وَ الْأَمَانُ مِنْهَا مَعْدُومٌ وَ إِنَّمَا أَهْلُهَا فِيهَا أَغْرَاضٌ مُسْتَهْدَفَةٌ تَرْمِيهِمْ بِسِهَامِهَا وَ تُفْنِيهِمْ بِحِمَامِهَا وَ اعْلَمُوا عِبَادَ اللَّهِ أَنْكُمْ وَ مَا أَنْتُمْ فِيهِ مِنْ هَذِهِ الدُّنْيَا عَلَى سَبِيلٍ مَنْ قَدْ مَضَى قَبْلَكُمْ مِمَّنْ كَانَ أَطْوَلَ مِنْكُمْ أَعْمَاراً وَ أَغْمَرَ دِيَاراً وَ أَبْعَدَ آثَاراً أَصْبَحَتْ أَصْوَاتُهُمْ هَامِدَةً وَ رِيَاحُهُمْ رَاكِدَةً وَ أَجْسَادُهُمْ بَالِيَةً وَ دِيَارُهُمْ خَالِيَةً وَ آثَارُهُمْ عَافِيَةً فَاسْتَبَدُّوا بِالْقُصُورِ الْمَشِيدَةِ وَ النَّمَارِقِ الْمُمَهَّدَةِ الصُّخُورِ وَ الْأَحْجَارِ الْمُسْنَدَةِ وَ الْقُبُورِ اللَّاطِئَةِ الْمُلْحَدَةِ الَّتِي قَدْ بُنِيَ عَلَى الْخَرَابِ فِنَاوُهَا وَ شِيدَ بِالْتَّرَابِ بِنَاوُهَا فَمَحَلُّهَا مُقْتَرَبٌ وَ سَاكِنُهَا مُغْتَرَبٌ بَيْنَ أَهْلِ مَحَلِّهِ مُوحِشِينَ وَ أَهْلِ فِرَاحِ مَشَاغِلِينَ لَا يَسْتَأْنِسُونَ بِالْأَوْطَانِ وَ لَا يَتَوَاصَلُونَ تَوَاصُلَ الْجِيرَانِ عَلَى مَا بَيْنَهُمْ مِنْ قُرْبِ الْجَوَارِ وَ ذُنُوبِ الدَّارِ وَ كَيْفَ يَكُونُ بَيْنَهُمْ تَزَاوُرٌ وَ قَدْ طَحَنَهُمْ بِكَلْكَلِهِ الْبَلَى وَ أَكَلَتْهُمْ الْجِنَادِلُ وَ الثَّرَى وَ كَانَ قَدْ صِرْتُمْ إِلَى مَا صَارُوا إِلَيْهِ وَ ارْتَهَنَكُمْ ذَلِكَ الْمَضْجَعُ وَ ضَمَّكُمْ ذَلِكَ الْمُسْتَوْدَعُ فَكَيْفَ بِكُمْ لَوْ تَنَاهَتْ بِكُمْ الْأُمُورُ وَ بُعِثَتْ الْقُبُورُ هُنَالِكَ تَبَلَّوْا كُلُّ نَفْسٍ مَا أَسْلَفَتْ وَ رَدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمْ الْحَقُّ وَ ضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ.

متن فارسی

۱- دنیا شناسی

دنیا خانه ای است پوشیده از بلاها، به حيله و نیرنگ شناخته شده، نه حالات آن پایدار، و نه مردم آن از سلامت برخوردارند، دارای تحولات گوناگون، و دوران های رنگارنگ، زندگی در آن نکوهیده، و امنیت در آن نابود است. اهل دنیا همواره هدف تیرهای بلا هستند که با تیرهایش آنها را می کوبید، و با مرگ آنها را نابود می کند.

۲- عبرت گرفتن از دنیا

ای بندگان خدا بدانید، شما و آنان که در این دنیا زندگی می کنید، بر همان راهی می روید که گذشتگان پیمودند آنان زندگانی شان از شما طولانی تر، خانه های شان آبادتر، و آثارشان از شما بیشتر بود، که ناگهان صداهایشان خاموش، و

متن مسابقه امیر کلام (۴)

موضوع: دنیا شناسی و روش بر خود با آن

منبع: نهج البلاغه ترجمه دشتی (خطبه ۲۸-۵۲-۸۱-۸۲-۸۵-۸۸-۱۱۱-۱۱۳-۱۳۲-۱۴۵-۲۰۹-۲۲۶)

وزش بادها در سرزمینشان ساکت، و اجسادشان پوسیده، و سرزمینشان خالی، و آثارشان ناپدید شد قصرهای بلند و محکم، و بساط عیش و بالش های نرم را به سنگ ها و آجرها، و قبرهای به هم چسبیده تبدیل کردند: گورهایی که بنای آن بر خرابی، و با خاک ساخته شده است، گورها به هم نزدیک اما ساکنان آنها از هم دور و غریبند، در وادی وحشتناک به ظاهر آرام اما گرفتارند، نه در جایی که وطن گرفتند انس می گیرند، و نه با همسایگان ارتباطی دارند، در صورتی که با یکدیگر نزدیک، و در کنار هم جای دارند. چگونه یکدیگر را دیدار کنند در حالی که فرسودگی آنها را در هم کوبیده، و سنگ و خاک آنان را در کام خود فرو برده است. شما هم راهی را خواهید رفت که آنان رفته اند، و در گرو خانه هایی قرار خواهید گرفت که آنها قرار دارند، و گورها شما را به امانت خواهد پذیرفت، پس چگونه خواهید بود که عمر شما به سر آید و مردگان از قبرها برخیزید «در آن هنگام که هر کس به اعمال از پیش فرستاده آزمایش می شود، و به سوی خدا که مولا و سرپرست آنهاست باز می گردد، و هر دروغی را که می بافتند برای آنان سودی نخواهد داشت.»